

אילן סלע

סוגית הגמרא בענין רוב וקרוב

בבא בתרא כ"ג, ב'

"אמר רבי חנינא: רוב וקרוב הולכין אחר הרוב, ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבא דאורייתא אפילו הכי רובא עדיף. מתיב רבי זירא והיה העיר הקרוב אל החלל' ואע"ג דאיכא אחריתי דנפישא מינה? – בדליכא. וליזיל בתר רובא דעלמא? – ביושבת בין ההרים. תנן, 'ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובר', ואף על גב דאיכא אחריןא דנפיש מיניה? בדליכא. אי הכי אימא סיפא, 'חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו' ואי בדליכא ודאי מההוא נפל? הכא במאי עסקינן במדדה, דאמר רב עוקבא בר חמא כל המדדה אין מדדה יותר מנ' אמה... תא שמע, 'נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו וקרוב לזה שלו' ואף על גב דחד מיניהו נפיש מחבריייה? – הכא במאי עסקינן ששניהם שוין. וליזיל בתר רובא דעלמא? – הכא במאי עסקינן בשביל של כרמים, דאם איתא דמעלמא אתי כיון דמידדי לא מצי אתי דכל דמידדי והדר חזי ליה לקיניה מידדי ואי לא לא מידדי".

מחלוקת הראשונים בפירוש קושיות הגמרא "ולזיל בתר רובא דעלמא"

פעמים מקשה הגמרא "ולזיל בתר רובא דעלמא". פעם אחת בדין עגלה ערופה (שהעמידה הגמרא שדין עגלה ערופה נאמר רק כשהעיירות שוות או פחותות במספר תושביהן מהעיר הקרובה), ופעם לגבי מציאת ניפול בין שני שובכות שוין. את כל אחת מהקושיות הללו אפשר לבאר בג' אופנים. לגבי עגלה ערופה מצינו ג' פירושים:

א - דנלך בתר העיר הגדולה ביותר. וכ"פ התוס' רי"ד: "ולזיל בתר רובא דעלמא - פי' אעפ"י שכל אלו העשר שוות, נאמר שאחת עיר גדולה שהיא רחוקה הרבה משם יצא הרוצח ולא מזו שהיא קרובה".

ב - דנלך בתר עוברים ושבים. וכ"פ רבינו גרשום: "ולזיל בתר רובא דעלמא - דאיכא למימר דקטליה עוברין ושבין".

ג - דנצרף את סך כל יושבי הערים (שסביבות החלל) להכריע כנגד העיר הקרובה שממש לא בא הרוצח. וכ"פ השטמ"ק בשם הר"י מגאש, שמפרש את תירוץ הגמרא "ביושבת בין ההרים", דאיכא רק ב' ערים שוות ואין רוב כלל. ומשמע דאם איכא ג'

שוות מצטרפות שתיים לרוב ומבטלות מעלת הקרוב (וגם התוס' רי"ד הביא פירוש זה וחלק עליו).

וגם בשאלת הגמרא גבי ניפול הנמצא מצינו ג' פירושים:

א - דנלך בתר השובך הגדול ביותר (בתוך ל' ריס) ונחזיר לו את הניפול (אם לא שהוא של עכו"ם או הפקר - ע"י תוד"ה "ואי").

ב - שנתלה שנפל מעוברים ושבים ויהיה של מוצאו.

ג - שנצרף את סך כל השובכין שבאזור לרוב כנגד השובך הקרוב. וממילא הוא של מוצאו.

והנה האחרונים נתקשו בפירוש הג' שהוא פירושו של הר"י מגאש - שכוונת הגמרא בקושייתה "ולייזיל בתר רובא דעלמא" היא שנצרף את כל העיירות כנגד העיר הקרובה - היכן מצינו הליכה אחר הרוב באופן כזה שהוא רק שולל הכרעה אחרת ואינו נותן בירור חיובי. אדרבה, הלא בקידושין ס"ג, ב' מבואר בקידשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא ע"א ואמר אני קדשתיה דנאמן. והקשה ה"פני יהושע" (שם) כיצד נאמן נגד רוב, והרי הרוב מכריע שהמקדש הוא מן רובא דעלמא ואינו האחד העומד בפנינו. וביארו האחרונים (עי' גם ב"נודע ביהודה" מ"ק אה"ע סי' מ"ג, חיד' רעק"א לכתובות י"ג בזה. ויסוד הדברים הובא כבר בתוס' רי"ד בסוגייתנו) דלא אמרינן רוב בכה"ג שהוא אינו מברר בירור חיובי אלא רק בירור שולל. דרק במקרה כגון ט' חנויות המוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבילה, אז מצרפים את כל ט' החנויות לרוב כנגד המוכר בשר נבילה, מכיון שבמקרה זה השאלה היא האם הבשר כשר או טרף ואין לנו שום נפ"מ מאיזו חנות הגיע הבשר, וה"ה בג' שובכים כששניים שייכים לראובן ואחד לשמעון, כשבכל אחד משובכיו של ראובן יש ארבעה גוזלים ובשובך של שמעון יש ששה, גם כאן אין נפ"מ מאיזה שובך של ראובן הגיע הגוזל ולכן נייחס את הגוזל לשובכיו של ראובן שבשניהם יחד יש רוב יונים. אבל במקרה שכל אחד מהשובכים שייך לאדם אחר, לא נאמר שנצרף את השובכים של ראובן ולוי מול שובכו של שמעון. כיון שבכה"ג הרוב לא יברר של מי הגוזל אלא רק ישלול את עובדת היותו משובכו של שמעון. וכמו כן גבי קדשתי את בתי, שהספק הוא מי המקדש ועל כל אחד מהעולם יש להסתפק באופן שווה אם הוא המקדש ואין לנו רוב כלל על אחד שהוא זה שקידש אלא רק לשלול כ"א שלא הוא המקדש, וכה"ג ל"ש רוב כיון שהאומר שקידשה אינו נגד רובא דעלמא דגם המקדש בכלל רובא דעלמא ופשיטא שהיה רק אחד וע"כ נאמן לברר.

אמנם הר"י מגאש חזינן שסובר שגם בכה"ג שהרוב רק שולל קיים דין רוב, וגם ה"פני יהושע" חזינן שסובר גבי קדשתי את בתי שיש דין רוב גם בכה"ג שהוא רק שולל. וכן הוא סובר בכתובות י"ב, ב' שמבאר עפ"י מדוע לא מהני טענת ברי של בעל אבידה אף כשאינו צורבא מרבנן כנגד המוצא אף שהמוצא אין האבידה שלו וטוען שמא היא של אחר, ונימא ברי שמא ברי עדיף (לכו"ע כיון דאינו בא להוציא ממוחזק). ומבאר

ה"פני יהושע" שהוא משום דרוב עדיף מברי והכא יש רובא דעלמא כנגד הטוען שזה שלו. (ובדעת הסוברים שבכה"ג לא הוי רוב צ"ל דהכא לא חשיב ברי ושמא דהמוצא לא הוא הנתבע ודנין אולי אם הבעל האבידה היה לפנינו היה טוען ברי, או דהמוצא נקרא מוחזק עבור בעל האבידה האמיתי ולכך לא מהני ברי כנגדו).

מ"מ חזינן שהר"י מגאש ובעקבותיו ה"פני יהושע" סוברים דאמרינן רוב גם בכה"ג שהוא רק שולל שלא כדעת התוס' רי"ד ויש לעיין במאי פליגי.

אך קודם לזה יש לעניין בעיקר דינו של רבי חנינא: "רוב וקרוב הולכין אחר הרוב, ואע"ג דרובא דאורייתא, וקורבא דאורייתא אפ"ה רובא עדיף". סתם ולא פירש מנ"ל שרובא עדיף. הלא כיון דרובא דאורייתא דילפינן מ"אחרי רבים להטות" וקורבא דאורייתא דילפינן מ"והיתה העיר הקרובה אל החלל", מנ"ל דרובא עדיף? והריטב"א כתב "אפשר דגמרא גמיר לה", איך אפשר דהדבר תלוי בהבנת דין רוב ודין קרוב.

מחלוקת ה"שב שמעתתא" והגרעק"א בדין רוב בתרי ותרי -

הנה ה"שב שמעתתא" והגרעק"א נחלקו אי מהני רוב בתרי ותרי. דה"שב שמעתתא" (ש"י פכ"ב) כתב: "הנה בהא דקיי"ל תרי ותרי ספיקא דרבנן אבל מן התורה אוקי אחזקה קמייתא, ונסתפקתי היכא דליכא חזקה אלא רובא וכו', אמנם נראה דהיכא דליכא חזקה אלא רוב הו"ל ספיקא דאורייתא ומשום דתרי סהדי עדיף מרובא ואין הרוב יכול להכריע בתו"ת, ודוקא חזקה קמייתא הוא דמהני מן התורה משום דכיון דלפנינו ספיקא דתו"ת אזלינן בתר חזקה, ואינך יכול להוציא מחזקתו קמא עד דאיתברר שיצא מחזקתו הראשונה, אבל רובא אינו אלא ראייה שנוטה להתיר יותר מלאיסור, אבל כיון דאיכא תו"ת לעולם ספיקא דידהו ספק שקול אפי' במקום רוב וכו'". אבל בשו"ת רעק"א (קמא סי' קל"ז) כתב: "דהאמת דשטרך בידי מאי בעי אלים מרוב, מ"מ גם עדות עדיף מרוב, והחזקה דשטרך בידי מאי בעי הוי כמו הוכחה ואנן סהדי והוי כמו כת עדות ושוב אמרינן תרי כמאה, משא"כ במקום רוב י"ל דתו"ת כיון דהוי ספק במלתא תלינן הדבר ברוב, דכך אמרה תורה דבכל ספק תיזול בתר רוב, וה"ל בתו"ת וכו'".

ומבואר דנחלקו הש"ש ורעק"א אי אזלינן בתו"ת אחר הרוב. והדבר תלוי, לכאורה, בהבנת דין רוב - האם רוב הוא בירור המציאות או שזו רק הנהגה בספק והיינו שיש לתלות ולהתנהג בספק כאילו הוא מן הרוב, אעפ"י שהמציאות אינה מבוררת לנו והיא נשארת מסופקת. דאם רוב הוא מהני מדין בירור המציאות א"כ לא מהני רוב בתו"ת, דאין הרוב יכול לברר מציאות נגד עדים, דלכל היותר יחשב כעוד כת והרי תרי כמאה וכך סובר הש"ש, אבל אם רוב אינו מברר את המציאות כלל, אלא הוא גיה"כ שבכל ספק ננהג בתר הרוב אע"פ שהמציאות נשארת מסופקת א"כ פשוט שגם בתו"ת יש לנהוג אחר הרוב, שהרי אין הרוב מברר נגד עדים, אלא שאעפ"י שהמציאות מסופקת אנו נוהגים כפי הרוב, וזו סברת רעק"א.

הגדרת דין רוב –

ונראה שהדבר הוא מחלוקת ראשונים בגמרא ב"מ ו' ב', דאיתא התם: "אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי, דספיקא לאו בר עשורי הוא, דתנן קפץ אחד מן המנויים לתוכם כולם פטורים, ואי ס"ד ספיקא בר עשורי לעשר ממה נפשך, דאי בר חיובא הוא שפיר מעשר ואי לאו בר חיובא הוא נפטר במנין הראוי, דאמר רבא מנין הראוי פטור, אלא מאי אית לך למימר עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק הכא נמי עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק". והקשו התוס' (בד"ה "קפץ"): "קפץ כולן פטורין - תימה דלבטל ברובא וליחייבהו כולהו במעשר וכו'" והניחו בקושיא. אמנם בשטמ"ק (שם) הביא בשם הרא"ש לתרץ: "ועוד י"ל כיון דחזינן דאפי' היכא דיכול לעשורי ממה נפשך פטור משום דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, ואפי' כי אמרינן כל דפריש מרובא פריש עשירי ספק מיקרי אלא שהתורה התירה ספק זה באיסורים כדכתיב אחרי רבים להטות ונהפך האיסור להיתר ע"י ביטול ברוב אבל הכא לעולם לא נפיק מכלל ספק עשירי".

והנה דעת התוס' שלא תירצו כהרא"ש אפשר לבאר בשני דרכים, או דסברי דרוב הוא סברא ומברר לגמרי את המציאות וע"כ הוא דין ודאי ולא הוא עשירי ספק. או דגם מכח סברא אין לומר שהרוב מברר את המציאות, שהרי סוף סוף אפשר שהוא מן המיעוט, אבל דין תורה להלך אחר הרוב הוא דיש לנו לתלות את הספק כאילו הוא בודאי מן הספק אעפ"י שהמציאות האמיתית אינה ידועה לנו. ומכיון שעפ"י דין התורה יש לנו להתנהג בספק כשיש רוב כאילו הוא בודאי מן הרוב שוב אין זה עשירי ספק אלא עשירי ודאי.

אבל הרא"ש סובר דלא מיבעיא דאין הרוב מברר את המציאות, אלא שגם דין תורה האומר לילך אחר הרוב אין פירושו להתנהג בספק כאילו הוא מן הרוב בודאי, אלא שגם מצד הדרכת התורה נשאר הדבר בספק ואעפ"כ אנו נוהגים אחר הרוב. וגדר הדבר כתב בשו"ת "מחנה חיים" (ח"ג או"ח סי' מ"ג י'): "הרוב הוא רק ספק והתורה התירו, א"כ כאשר ישב לאכול היה ספק טריפות ואעפ"כ התורה התירה, ועל כרחך דנהפך האיסור להיות היתר דכך היתה גזירת התורה דודאי איסור לא תאכל אבל ספק איסור הבא ע"י הרוב אכול דנהפוך האיסור להיתר כמו בביטול ברוב נהפך האיסור להיתר הוא הדין ברוב עופות כשירות הו"ג"כ בתורת נהפך האיסור להיתר". וכיון דגם אחר דאזלינן בתר הרוב הדבר ספק א"כ הוא עשירי ספק.

ונפ"מ גדולה בין הגדרת הרא"ש לדין רוב לבין הגדרת התוס' בדין ביטול ברוב, כשנפלה חתיכת איסור לתוך שתי חתיכות היתר הדומות לה, דלהגדרת הרא"ש בדין רוב שאעפ"י שהדבר ספק התורה התירתו א"כ יהיה מותר לאדם אחד לאכול את כל ג' החתיכות, וכך באמת פסק הרא"ש בחולין (פ"ז סי' ל"ז) וכתב: "דלא משום ספיקא שרינן ליה... אלא משום דגזירת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות, הלכך חד בתרי בטל ונהפך איסור להיות היתר". אבל לפי הבנת התוס' בדין רוב דהוא בירור או מצד התורה או

אפי' בירור של המציאות א"כ לאדם אחד לאכול את שלושת החתיכות ודאי שיהיה אסור, דרך כשנוטל חתיכה אחת אמרינן דהיא מן הרוב של היתר אבל כשאוכל שלשה ודאי אוכל איסור ואסור, ואכן כך כתבו התוס' (חולין ק', א' ד"ה "בריה"): "ומיהו שמא לחד גברא היה אסור". והתוס' רי"ד (ב"ב ל"א, ב' ד"ה "שתי") פסק כן להדיא דאם אדם אחד אכל את שלשת החתיכות חייב חטאת, ע"ש.

מצינו א"כ ג' דרכים להבין את דין הליכה אחר הרוב -

א. דרוב אינו משנה כלל את מצב הספק אלא דהתורה אמרה לנו לנהוג עפ"י הרוב אע"פ שהדבר נשאר מסופק גם אחר ההליכה אחר הרוב. כן הוא דעת הרא"ש כנ"ל.

ב. אמנם רוב אינו מברר את המציאות אבל דין התורה להלך אחר הרוב הוא שנתייחס להכרעת הרוב כודאי ולא כספק. ונראה שזו דעת התוס' הנ"ל (ולא שסובר שרוב מברר את המציאות ממש כיון דזהו חידוש גדול דסוף סוף הרי יתכן שבאמת בא מהמיעוט וכיון שאין הכרח לומר בדעת התוס' שרוב מברר את המציאות, אין לנו אלא לומר שמצד הנהגת התורה עלינו לנהוג בהכרעת הרוב כודאי).

ג. שרוב מברר לגמרי את המציאות. [ואפשר שזו דעת התשב"ץ (בספר זוהר הרקיע עשין נ"ב). דהנה הרמב"ם בספר המצוות (עשין קע"ה): "הוא שצווה לנטות אחרי רבים כשתיפול מחלוקת בין החכמים וכו' והוא אמרו יתברך 'אחרי רבים להטות' ובביאור אמרו 'רובא דאורייתא'. והתשב"ץ תמה על הוכחת הרמב"ם מהא דאמרו בסוגייתנו "רובא דאורייתא" - וכי כל מקום שכתוב שהלכה מסוימת היא דאורייתא היא נחשבת בגלל זה במנין המצוות - הלא מצינו בסוכה ד', ב' חציצין דאורייתא ואינה נמנית במנין המצוות, וע"כ הוא כותב: "ולולא שאמרה הרב הייתי אומר שזהו דקדוק אחד מדקדוקי הדיינים שנשפוט בצדק - והצדק הוא ללכת אחרי הרוב ואמרם רובא דאורייתא כך היא האמת, אבל לא יחייב זה היותו ממנין המצוות וכו'" הרי שהתשב"ץ נוקט הליכה אחר הרוב כסברא - "והצדק הוא ללכת אחרי הרוב" וע"כ היא דרך לקיום ומצוה של "בצדק תשפוט עמיתך".]

מקור הדין של רבי חנינא שרוב עדיף מקרוב -

ועתה נשוב לשאלה מנין לרבי חנינא דרוב עדיף מקרוב. ונראה דאם רוב הוי בירור של המציאות (כסברת הש"ש שלח לא מהני בתו"ת), א"כ כמו דרוב עדיף מחזקה משום דחזקה אינה מבררת שלא השתנתה המציאות אלא דהתורה אמרה שבכל דבר שנולד לנו בו ספק נחזיק בדיינים ובהלכות כמו שהיה קודם שנולד הספק ולא נשנה את דינו בלי ידיעה ברורה אבל אינה מבררת כלל את המציאות (עי' שו"ת "עונג יו"ט" יו"ד סי' ע') וע"כ תו"ת ספיקא דרבנן ומדאורייתא מוקמינן אחזקה, דאם חזקה היתה מבררת את המציאות לא היה שייך בתו"ת לאוקמה אחזקה דלא יהיה בירור החזקה עדיף משני עדים ובתו"ת גם עדים לא מהני דתרי כמאה, וע"כ דחזקה אינה מבררת אלא שהתורה

אמרה שניח הדבר כמו שהיה מקודם וזה שייך גם בתו"ת. וממילא ברור שרוב וחזקה - רוב עדיף, דהחזקה אינה נוהגת רק במקום שיש ספק שאז אמרה תורה להשאיר הדבר על חזקתו, אבל כשיש רוב כיון שהרוב מברר את המציאות הוא מכריע את עצם הספק ואין מקום לחזקה כלל.

ולפי"ז אפשר דמטעם זה גם החליט רבי חנינא דרוב עדיף מקרוב - דרוב הוא בירור של המציאות ומבטל את הספק כלל ואילו קרוב אינו מברר את המציאות אלא הוא כמו חזקה שאינה מכריעה בין צדדי הספק אלא שהתורה אמרה שנעמיד הדבר על המצב הקודם ולא נסתפק, וכמו כן קרוב אינו מכריע בין צדדי הספק אלא שהתורה אמרה שכל עוד אין ראיה שבא ממקום רחוק נתלה שבא מהמקום הקרוב ביותר (משום שהוא הרי קרוב לומר עליו "כאן נמצא כאן היה") ולא נסתפק כלל, אבל אם יש לנו ראיה ובירור כגון ע"י רוב הרי שהוא פושט את הספק עצמו ואין מקום לדין קרוב כלל. והראיה לכך שקרוב אינו בירור אלא הנהגה בספיקות הוא מהגמרא סוטה (מ"ה, ב') שהזכירו התוס' (בד"ה "בדליכא") שכאשר נמצא החלל סמוך לעיר שאין בה בי"ד מניחין אותה והשניה בקירבתה מביאה ע"ע. ואם קרוב היה מברר בירור של המציאות, א"כ מדוע עיר אחרת תביא ע"ע והרי הוברר הדבר שאותה העיר שאין בה בי"ד ממנה בא הרוצח (או הנרצח - ע"י יעב"ץ), ובשלמא היא אינה מביאה כיון שאין בה בי"ד אבל מדוע שתביא עיר אחרת, וע"כ שקרוב אינו בירור.

וא"כ ברור שרוב וקרוב הולכים אחר הרוב, דרוב הוא בירור גמור וקרוב הוא רק הנהגה בספקות.

אך עדיין צריך להסביר לפי השיטות שרוב אינו בירור המציאות אלא הנהגה בספקות מכח דין תורה, מנין לרבי חנינא שרוב וקרוב הולכין אחר הרוב, דהלא גם רוב אינו אלא הנהגה בספיקות ומדוע עדיף מקרוב?

התוס' (בד"ה "רוב וקרוב") כתבו דהכא מיירי בקורבא דמוכח דוקא. ולפי"ז נראה הפוך ממה שכתבנו לעיל, דקרוב הוא בירור ורוב אינו אלא הנהגה, רק דכיון דקרוב הוא בירור רק בקורבא דמוכח, א"כ מהאי טעמא גופא ברוב וקרוב הולכין בתר הרוב, משום שהרוב עושה ריעותא בבירור של הקרוב ושוב אינו קורבא דמוכח כיון שיש גם סברא שבא מן הרוב. ובכה"ג לא אזלינן כלל בתר קרוב והדבר נשאר ספק ולכן אזלינן בתר הרוב, דהקרוב אינו עושה ריעותא ברוב כיון שהרוב אינו בירור אלא דין בספק וכאן הדבר ספק.

אך כל זה יש בכוחו להסביר את דעת התוס' שסוברים שקרוב הוא בירור, שכפי שהזכרנו לעיל מתוך כך נתקשו בהבנת הסוגיה בסוטה, שאם היתה העיר הקרובה עיר שאין בה בי"ד מניחין אותה והולכים לעיר אחרת, ותמהו התוס' שהלא מתוך הקורבה מוכח שהרוצח בא מהעיר שאין בה בי"ד ומדוע מביאה עיר אחרת. והניחו בקושיא. הרי שהתוס' סוברים שקרוב הוא בירור וא"כ אפשר שמחמת זה רוב עדיף, כי כשיש רוב אין הקרוב מברר כי אינו קורבא דמוכח וכנ"ל.

אבל עדיין נשאר לבאר, ע"פ העולה מהסוגיא בסוטה שקרוב אינו ברור, א"כ מנין לרבי חנינא שרוב עדיף מקרוב והלא שניהם הם הנהגה ואינה מבררים.

ונראה שיש לחקור בהך דינא שאמרה תורה שהעיר הקרובה אל החלל מביאה עגלה ערופה, אם חיוב ע"ע הוא על ודאי, היינו דבעינו שנדע בבירור שהרוצח יצא מהקרובה ולכן מביאה ע"ע, אבל אם יש ספק אין מביאים ע"ע, או שדין ע"ע הוא על הספק, והיינו שבעצם עיר שמסופקים אנו שממנה בא הרוצח מחויבת בע"ע, והתורה אמרה שהעיר המסופקת ביותר כלומר שיש עליה חשד גדול מכולם היא זו שתביא ע"ע, והיא פוטרת בזה את כולם וע"כ העיר הקרובה מביא ע"ע מפני שעליה יש יותר חשד אבל לא מפני שהוברר לנו שממנה בא הרוצח, ולפי"ז לעולם העיר שיש עליה יותר חשד תביא ע"ע ולא ייתכן שיתבטל דין ע"ע, דגם אם העיר שיש עליה החשד הגדול ביותר בגלל קרוב או רוב אינה מביאה ע"ע (וכגון שאין בה ב"ד). אין מתבטל דין ע"ע כיון ששאר העיירות עדין מסופקות וע"כ בודקים בין העיירות שיכולות להביא על איזו עיר יש יותר חשד והיא זו המביאה ע"ע. ובאמת לשון התרגום יהונתן היא: "זיהא קרתא דקריבא לקטילא מתחשדא וגו'", ומשמע, שחיוב העיר הוא מפני החשד ולא מדין ודאי.

וממילא מובן שרוב וקרוב הולכין אחר הרוב, משום שקרוב אינו מכריע כלל ספקות (אפילו שלא לעשות כודאי), ואילו רוב הוא דין תורה להכרעה בספקות. אך לפ"ז צ"ע מה שייכות דין ניפול לדינו של רבי חנינא, והלא קרוב אינו מכריע כלל אלא רק מעורר יותר ספק, וגם פשוט שלפי הנ"ל אין סברא שקרוב יכריע באיסורין (כגון: דם נידה, יין נסך, ערלה וכדו'), וע"כ דדין ע"ע הוא הנהגה שאמרה תורה ללכת אחר המתחשד יותר וילפינן דקרוב הוא דרך הכרעה בספקות אף אם משמעות הקרוב בע"ע הוא רק לעורר יותר חשד. ולפי"ז רוב עדיף מקרוב כי הכרעת הרוב היא או לעשותו כודאי (תוס'), או שגם אם אינו מכריע כודאי אבל אמרה תורה שנתנהג במיעוט כברוב (רא"ש), אבל קרוב הוא פחות מזה, דלא רק שאינו מכריע את הספק לעשותו כודאי אלא גם אינו מבטל את הספק במיעוט אלא רק שהורתה תורה שבמקרה של ספק נחזיק את הקרוב ביותר כספק חזק יותר ונתנהג על פיו, אבל המיעוט לא יקבל את מעלת הקרוב. (ובע"ע העיר החשודה ביותר פוטרת את כל שאר הערים המסופקות).

ביאור המחלוקת גבי רוב שולל -

ועתה נשוב למחלוקת גבי רוב שולל - האם מצרפים לרוב רק כדי לשלול הכרעה אחרת גם כשאין הרוב מכריע הכרעה חיובית. והנה אם דין רוב הוא בירור גמור של המציאות נראה שנאמר דין רוב גם בכה"ג שהוא רק רוב שולל ואינו פושט את הספק בצורה חיובית, וע"כ שפיר י"ל דנצרף את כל העיירות שסביבות החלל כדי לשלול את האפשרות שהחלל בא מהעיר הקרובה, דסוף סוף באמת מסתבר שכיון שרוב האנשים נמצאים מוחץ לעיר הזאת הקרובה ומספר האנשים בעיר הזאת - הקרובה הם המיעוט, הרוצח (או הנרצח) בא מאחת הערים האחרות ולא מעיר זו ושוב אין מקום ללכת אחר

הקרוב כלל. דדין רוב אינו הכרעת התורה להתנהג בספק כודאי אלא סברא שכלית שמכריעה גם את המציאות, וסברא זו קיימת גם אם לא תהיה לנו הכרעה הלכתית לומר איזו עיר כן תביא ע"ע, סוף סוף יש לנו בירור שהעיר הקרובה אינה צריכה להביא.

אמנם נראה דגם אם דין רוב אינו מברר את המציאות אלא הוא רק דין הנהגה בספיקות והספק אינו משתנה כלל רק דהתורה אמרה דנתנהג בכל צודי הספק גם בצודי המיעוט כמו ברוב, כשיטת הרא"ש הנ"ל, קיים דין רוב גם במקרה שהוא רק שולל ואינו מברר כלל בירור חיובי, אדרבה, לשיטה זו פשוט הדבר, דהלא לעולם רוב אינו מברר את הספק, אלא רק דין הנהגה של תורה, וא"כ מדין רוב א"א שהקרובה תביא ע"ע, ומטעם זה באמת אין אף עיר שיכולה להביא ע"ע, שהרי על כל עיר ועיר יש רוב שהרוצח לא בא ממנה אלא מהעיירות האחרות. ומה שהוא בודאי בא מן אחת הערים אינו מעלה ואינו מוריד כלל, כיון שלעולם אין הרוב בא לברר את הספק אלא רק דין הנהגה בספיקות וזה שייך גם בכה"ג לנהוג עפ"י דין רוב שאין חיוב ע"ע כלל על אף עיר בכה"ג, וכמו שפסק הרא"ש בג' חתיכות - שתיים של היתר ואחת של איסור - שניתן לאוכלם כולם גם לאדם אחד אע"ג שבודאי יש פה חתיכת איסור, לא איכפת לן בזה כיון שרוב אינו מברר הספק אלא דין תורה של התנהגות בספק וכה"ג התירה תורה וכנ"ל.

וא"כ אפשר שהר"י מגאש שפירש קושית הגמרא "ולויזיל בתר רובא דעלמא" - שנצרף כל העיירות לרוב כנגד העיר הקרובה, סובר באחת משני דרכים הנ"ל או שרוב הוא בירור סברתי של המציאות או שהרוב הוא הנהגה בספיקות ואינו מברר הספק כלל ולכן יש דין רוב גם בכה"ג שהוא רק שולל.

אבל אם דין רוב הוא כאופן השלישי, והיינו שאינו הכרעה סברתית של המציאות, אך התורה חידשה שהרוב מברר את הספק, ואנו נוהגים בהכרעת הרוב כודאי ולא כספק, נראה שאין מקום כלל לדין רוב בכה"ג שהוא רק שולל. דכיון שמה שחידשה תורה בדין רוב הוא להכריע את הספק לודאי אע"פ שאינו מברר את המציאות ממש, א"כ פשוט שלא שייך לצרף את כל העיירות לרוב רק כדי לשלול את האפשרות שהרוצח בא מהעיר הקרובה, דכיון דדין רוב הוא להכריע לנו את הספק, ופה אין הרוב מברר מאיזו עיר בא הרוצח, א"כ ל"ש פה דין רוב כלל, דרוב אינו בירור סברתי אלא חידוש שחידשה תורה, והחידוש שחידשה התורה בדין רוב הוא רק לברר ספקות, וכאן הספק הוא מאיזו עיר בא הרוצח ולא מאיזו עיר אינו בא וזה אין בכוחו של הרוב לברר. ועוד, שאם נאמר שגם בכה"ג שייך רוב, א"כ על כל עיר ועיר יש להכריע עפ"י הרוב שאינו בא ממנה וזה ודאי אינו שהרי הוא בודאי בא מאחת מהם. דין רוב, לשיטה זו, נאמרה רק במקום שהוא מברר את הספק, אבל במקום שאין הספק מתברר בכל מקרה, אין דין רוב כלל. וע"כ אין רוב שולל לשיטה זו (עי' שערי ישר ש"ד פ"ט).

שיטת התוס' בסוגייתנו -

ובאמת מדברי התוס' נראה דס"ל שאין מצרפין העיירות להחשב כרוב נגד העיר הקרובה, ולא את השובכין לרוב כנגד השובך הקרוב. ראשית - מהא דכתבו (בד"ה "ואי דליכא"): "דבשלמא אי איכא דנפיש מיניה אתי שפיר דהוי של מוצאו כגון דהוי ההוא דנפיש של הפקר או של כותים". ומשמע שפירשו את תירוץ הגמרא "בדליכא" שליכא דנפיש אלא כולן שוות ואעפ"כ לא הוי של מוצאו מצד צירוף השובכין לרוב, אלא רק משום שהגדול שבשובכין הוא של הפקר או של כותים.

ועוד - מהא דכתבו בהמשך דבריהם (שם): "ולא מצי לשנויי כגון דליכא דנפיש אלא שוין, דמ"מ אמאי הוי של מוצאו כיון שקרוב לזה דהכי משמע דחוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו אע"פ שקרוב לזה מזה דהא תנן מצאו בין שני שובכין קרוב לזה שלו דכשהו שוין אזלינן בתר קרוב". ודבריהם אלו תלויים, לכאורה, בפירוש דברי הגמרא: "תא שמע, נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו וקרוב לזה שלו, ואע"ג דחד מינייהו נפשי מחבריה? הכא במאי עסקינן ששניהן שוין. ולזיל בתר רובא דעלמא? - הכא במאי עסקינן בשביל של כרמים". והנה, אם פירוש הגמרא "ולזיל בתר רובא דעלמא" הוא שנלך אחר השובך הגדול, וממילא לא הוי של מוצאו אלא של בעל השובך הגדול (אא"כ הוא הפקר או של עכו"ם). א"כ תירוץ הגמרא "בשביל של כרמים" הוא דכל השובכין הנמצאים על השביל שוים. אך אם קושית הגמרא "ולזיל בתר רובא דעלמא" היא שנצרך את השובכין לרוב כנגד הקרוב והוי של מוצאו, א"כ תירוץ הגמרא "בשביל של כרמים" הוא דעל השביל אין כי אם ב' שובכים. והתוס' פירשו כאופן הראשון, דאם ס"ל כאופן השני א"כ כיצד הוכיחו מהסיפא שבזמן ששניהם שוים אזלינן בתר הקרוב, והלא דין זה (ושכשהו שוין אזלינן בתר הקרוב) מיירי רק באופן שיש ב' שובכים, אבל כשיש יותר לא אזלינן בתר הקרוב אלא מצרפין לרוב והוי של מוצאו. וע"כ דהתוס' בארו כאופן הראשון, וא"כ גם כשיש יותר מב' שובכין אזלינן בתר הקרוב. ומוכח דהתוס' סוברים שאין מצרפין את השובכין להיות רוב כנגד הקרוב. ולהנ"ל הדבר ברור מאד, שהרי התוס' סוברים שדין רוב הוא שהתורה אמרה להכריע את הספק כודאי כשיש רוב ולפי"ז אין מקום לדין רוב כשהוא רק שולל ואינו עושה בירור חיובי, כנ"ל.

ווכהפירוש השלישי שהזכרנו בתחילת דברינו דניזיל בתר עוברים ושבים ולהוי של מוצאו, לא רצו התוס' לפרש משום דגבי מציאה כתבו התוס' (וד"ה "חוץ" ובב"מ כ"ג, א' ד"ה "והא") שכל מה שאפשר לתקן ע"י הכרזה - מתקנים שיכריזו, וכמו שמכריזים בעיר שרובה נכרים ולא אזלינן בתר הרוב מהטעם הזה.

שיטת רש"י בסוגייתנו

ובשיטת רש"י בסוגיין יש לעיין, שלכאורה נראה מדבריו שפירש את קושית הגמרא "ולזיל בתר רובא דעלמא" גבי ניפול באופן שונה מפירושו לקושיה זו גבי ע"ע. דלגבי

ניפול ביאר את השאלה שנצרף את כל השובכין לרוב נגד השובך הקרוב, שהרי כתב: "וליזיל בתר רובא דעלמא - וליהוי של מוצאו". והיינו מטעם שמצרפין את שאר השובכין ואמרין שבא מאחד מהם, דאי נימא שקושית הגמרא היא שנלך בתר השובך הגדול א"כ לא הוי של מוצאו אלא של בעל השובך הגדול (וא"כ הוא הפקר או של עכו"ם וכל כה"ג היה לו לרש"י להזכיר וגם דחוק להעמיד את המשנה רק באופן כזה שהשובך הגדול הוא של הפקר או של עכו"ם בזמן שהמשנה סתמה ולא חילקה). ומבואר דרש"י סובר שכן מצרפין את השובכין לרוב כנגד הקרוב וזו היתה קושית הגמרא (ולפרש שכוונתו דניזיל בתר עוברין ושבין נראה דחוק כפי שהזכרנו לעיל מהתוס' דכל כה"ג היינו אומרים שיכריזו דכל מה שאפשר לתקן ע"י הכרזה מתקנים שיכריזו וכמו שמכריזים בעיר שרובה נכרים ולא אזלינן בתר הרוב).

אך לפי"ז צ"ע מדוע בקושיות הגמרא גבי ע"ע לא פירש רש"י שנצרף את כל העיירות לרוב כנגד העיר הקרובה, אלא פירש באחת משתי דרכים, או שנלך בתר עוברים ושבים או שנלך אחר העיר הגדולה, כפי שעולה מפירושו לתירוץ הגמרא "ביושבת בין ההרים" - "שאינו דרך רוצחים לבוא ממקומות אחרים לכאן", שע"כ השאלה היתה או שהרוצח בא לכאן מעיר גדולה או שנרצח ע"י עוברים ושבים, דאם הקושיה היתה מצד צירוף הערים שפה לרוב, מה בכך שלא יכולים לבוא ממקומות אחרים לכאן. ואפשר לומר שרש"י סובר שדין ע"ע נאמר לא על ודאי אלא שהעיר החשודה ביותר מביאה ע"ע אע"ג שלא נתברר שממנה בא הרוצח, וא"כ מה בכך שנצרף את כל הערים להיות כרוב, מ"מ כיון דמצד ריבוי האנשים כל הערים שוות ועל העיר הקרובה יש חשד נוסף של קורבא, א"כ גם אם נצרף את הערים לרוב היתה הקרובה צריכה להביא ע"ע.

אך נראה לבאו באופן אחר, וזה בהקדם דברי התוס' רי"ד בסוגיין, שסובר שאין מצרפין לא את הערים ולא את השובכין להיות ביחד לרוב כנגד הקרוב, וכן אין מצרפין לרוב כדי להכריע כנגד רוב (כגון ששובך אחד יש בו נ' גוזלות ויש ו' שובכין שבכל אחד מהם יש י' גוזלות - אין מצרפין את ששת השובכין להחשיבם כס' גוזלות כנגד השובך שיש בו נ' גוזלות) ולעיל הזכרנו שלכאורה קשה על כך מדין תשע חנויות המוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה דאזלינן בתר רובא ואע"ג שהחנות המוכרת בשר נבילה קרובה יותר.

והתוס' רי"ד עצמו הקשה קושיא זו ותירץ: "ואין זו קושיא של כלום, שאין אלו תשעה עיירות דומות לתשעה חנויות שבהם מבטלות האחת של נבילה, דהתם נולד ספק בבשר שלא ידענו אם הוא שחוטה או נבילה, ולהתיר הבשר באכילה יש תשע ביאות המתירות אותו וביאה אחת האוסרת אותו, הלכך אזלינן בתר רובא, ודכוותה גבי עגלה ערופה אילו היו תשע עיירות ישראל ואחת של נכרים, ולא ידענו מהיכן בא הרוצח, היינו אומרים זיל בתר רובא ומתשע של ישראל בא ולא מאחת של נכרים ואעפ"י שהיא קרובה יותר, והיינו מצריכים מדידה לאותם תשע של ישראל והקרובה יותר היתה מביאה, אבל הכא דכולהו ישראל נינהו וכל עיר ועיר עומדת בפני עצמה, ואין לומר

שבא הרוצח אלא מעיר אחת, ומאותה העיר שבא צריכה להביא עגלה ערופה, ולכל עיר ועיר יש ביאה אחת או מזה בא או מזה בא, ואין ביאת עיר זו מסיעת לזו, והלכך שכל אחת ואחת עומדת לעצמה ואין באחת מהן רוב, שכולן היו שוות, דין הוא שנלך אחר הקרובה וליכא מאן דפליג בהא, ודכוותה נמי גבי תשע חנויות אילו היה הדבר שהיינו צריכים להשב אבידה ולא ידענו מהיכן יצא זה הבשר אם היו כולן שוות היינו מחזירים אותו לחנות הקרובה יותר מכולם".

וביאור דבריו, שהדבר תלוי בשאלה המסופקת - דבט' חנויות השאלה איננה מאיזו חנות בא הבשר אלא השאלה היא על כשרות הבשר, ועל שאלה זו ט' החנויות נותנות תשובה זהה וע"כ שפיר יש לצרפן, משא"כ בעיירות דהנידון הוא על דין הבאת עגלה ערופה שזה לא חל רק על עיר אחת אין לצרף כל העיירות, שהרי אדרבה כל הספק על כל עיר הוא, אם רק היא תביא עגלה ערופה ולא שאר העיירות, וא"כ לא מצטרפות העיירות לעניין זה ובלא צירוף לא חשיב רוב, ולהכי אם היתה עיר אחת של גויים והיתה השאלה על עצם דין הבאת עגלה ערופה ודאי שכל תשע העיירות מצטרפות להכריע שיש כאן דין עגלה ערופה. אבל אם הנידון אינו על עצם חיוב ההבאה רק על מי החיוב להביא את העגלה הערופה, שלענין זה ליכא צירוף שהחיוב רק על עיר אחת ולא שתיים ול"ש למיזל בתר רוב דכל עיר נותנת תשובה אחרת ורוב שאינו מברר אלא רק שולל אינו רוב כנ"ל).

ביאור שאלת הגמרא גבי ניפול תלויה בשאלה האם יש חיוב השבה בדבר שאין בו סימן -

ויש לעיין גבי ניפול הנמצא בין מספר שובכין שוים, האם יש לדמותו לדין ט' חנויות או לדין העיירות בעגלה ערופה. והדבר תלוי, לכאורה, בשאלה - איזו שאלה היא שאלת הספק בניפול הנמצא. אם השאלה היא מאיזה שובך בא הניפול או מיהו בעל הניפול, ע"ז כל שובך נותן על שאלה זו תשובה אחרת וע"כ אין הם מצטרפים, וכמו העיירות בעגלה ערופה. וכ"כ התוס' רי"ד, דגבי אבידה בתר הקרוב ולא מצרפין לרוב משום דדומה לעיירות.

אך אי נימא ששאלת הספק היא - האם יש חיוב השבה או לא, א"כ שאלה זו הוי כמו השאלה לגבי כשרות הבשר דבכה"ג מצטרפות כל החנויות לרוב, וה"ה הכא שכל השובכין מצטרפין לרוב להכריע דהגוזל הוי של מוצאו ואינו חייב בהשבתו.

ונראה, שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים גבי דבר שאין בו סימן - האם אין בו חיוב השבה כלל או שיש בו חיוב השבה רק כיוון שאין בו סימן הבעלים מתיאשים ממנו וע"כ הוי של מוצאו (באופן שנטלו אחר יאוש).

דאיתא במשנה (בבא מציעא כ"ז, א'): "אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחד שיש לה סימנים ויש לה תובעין אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין - חייב להכריז".

ולרש"י (שם) - כדי שדבר יחשב כאבידה יש צורך בשני דברים: א. שיהיו לה סימנים. ב. שיהיו לה תובעין - והיינו, לאפוקי הפקר (ואף דילפינן שאין חיוב השבה בדבר שאין בו סימן אכתי צריך למילף דין יאוש מזוטו של ים ללמד דהוי של מוצאו, ואכמ"ל). אך התוס' (שם ד"ה "מה שמלה") ס"ל דהוי דבר אחד דע"י שיש לה סימנין יש לה תובעין, אבל סימנין בפנ"ע לא הוי תנאי להחשב אבידה (אלא דע"י שאין לה סימנין הבעלים מתיאשים ופטור מהכרזה, ולא ילפנין מהכא אלא יאוש).

ונראה, דאם חפץ שאין בו סימן יש עליו חיוב השבה, א"כ כשנמצא הניפול אין השאלה האם החפץ חייב בהשבה או לא, דבכל מקרה חייב בהשבה דגם אם אין סימן חייב בהשבה, וע"כ שהשאלה היא של מי הניפול ורק כשלא תהיה תשובה לשאלה זו נאמר שבעליו התיאשו (ויהיה של המוצא ע"פ דיני יאוש שלא מדעת בסוגייה בבא מציעא. וביתר ביאור - דעיקר השאלה היא מי הבעלים של הניפול ורק כשלא תהיה תשובה לשאלה זו יחשב הדבר ל"אין לו תובעין" והוא יהיה של מוצאו), והוי כמו בעגלה ערופה שהשאלה היא מניין בא הרוצח שבכה"ג אין מצרפין.

אבל אי נימא דדבר שאין בו סימן אין בו חיוב השבה כלל, א"כ כשנמצא הניפול השאלה הראשונה הנשאלת היא האם יש חיוב השבה או לא, ועל שאלה זו כל השובכין מצטרפין לאותה תשובה והוי כדיון על כשרות הבשר דבכה"ג שפיר מצטרפין.

ולפי"ז נראה, דהתוס' אזלי בשיטתם בבא מציעא, דדבר שאין בו סימן ג"כ חייב בהשבה, וא"כ שאלת הספק היא מי בעל הניפול ודומה לשאלה גבי עגלה ערופה מניין בא הרוצח וע"כ אין מצטרפין, וע"כ דשאלת הגמרא "וליזיל בתר רובא דעלמא", הן גבי עגלה ערופה והן גבי ניפול, היא, שנלך אחר העיר הגדולה או השובך הגדול ולא שנצרף את כולן לרוב דכל כה"ג אין מצרפין.

אך רש"י אזיל בשיטתו בבא מציעא, דחפץ שאין בו סימן אין עליו חיוב השבה כלל, וע"כ דהשאלה המתעוררת היא האם יש חיוב השבה או לא והוי כדיון על כשרות בשר ושפיר מצטרפין השובכין לרוב, ועל כן ביאר רש"י שקושיית הגמרא "וליזיל בתר רובא דעלמא" גבי ניפול היא, שנצרף את השובכין לרוב. אבל גבי עגלה ערופה לא פירש רש"י בקושיית הגמרא שנצרף את כל העיירות לרוב, משום ששם השאלה היא מניין בא הרוצח, ובכה"ג אין מצרפין וכמש"כ התוס' רי"ד.

שיטת הרמב"ם -

והנה הרמב"ם (פ"ט מהל' רוצח ושמירת הנפש ה"ו) כתב: "אין העיר הקרובה מביאה אלא בזמן שמניין הרוב שבה כמו מניין העיר הרחוקה ממנה, אבל אם היו אלו שברחוקה מרובין על אנשי הקרובה ממנה הולכין אחר הרוב והמרובין מביאין העגלה". וה"כסף משנה" (שם) תמה על הרמב"ם מדוע השמיט האוקימתא ד"יושבת בין ההרים". ותירץ: "ונ"ל לדחוק ולומר שסובר רבינו דקושיא דליזיל בתר רובא דעלמא לאו קושיא

היא דפשיטא דקרובה בעינן דהא בקרובה תלה רחמנא ואי הוה אזלינן בתר רובא דעלמא לעולם היו מודדין לעיר הגדולה שבעולם ומאי דא"ל ביושבת בין ההרים לפי דרכו השיבו אבל לקושטא דמילתא ליתיה".

והנה, ה"כסף משנה" עצמו כתב שתירוץ זה דחוק הוא, ולכאורה, נראה דאי אפשר לאומרו כלל, דמה שהוכיח דקושיא זו דלזיל בתר רובא דעלמא - ליתא דהא בקרובה תלה רחמנא ליקשי להרמב"ם גופא, שכתב שאם בקרובה יש פחות אנשים מהעיר הרחוקה ממנה מביאה העיר הרחוקה, ואמאי, והא קרובה אמר רחמנא, אלא ש"מ שהרמב"ם לא ס"ל האי סברא.

וע"פ הנ"ל אפשר לומר שהרמב"ם למד שהסוגיא אצלנו חלוקה עם הסוגיא במסכת סוטה באחת משני הדרכים הנ"ל. והיינו, דהסוגיא בב"ב סוברת דקרוב הוא בירור שמשם בא הרוצח, וע"כ שפיר יש להקשות "וניזיל בתר רובא דעלמא" שנצרך כל העיירות לרוב כנגד הקרוב (ולא ניחא להרמב"ם לבאר שקושיית הגמרא היא שנלך אחר העיר הגדולה, דזה כבר תורץ בתירוץ הגמרא "בדליכא", שפירושו שכל העיירות סביבות החלל שוות, והעיירות שאינן סביבות החלל ודאי אין ללכת אחריהן ד"ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל" כתיב, כמבואר בהגהות הגאון היעב"ץ).

אך הסוגיא בסוטה מוכחת שקרוב זה הנהגה, דאי נימא דהוי בירור א"כ אמאי כשהעיר הקרובה אין בה בי"ד אזלינן בתר העיר הקרובה ביותר שיש בה בי"ד, והלא הקרוב בירר שהרוצח בא מהעיר שאין בה בי"ד, וע"כ דקרוב הוא הנהגה. וא"כ אין מקום לקושיא "וניזיל בתר רובא דעלמא" שנצרך כל העיירות, דהלא גם אם נצרך לא יתברר הספק ונצטרך לנהוג ע"פ הקרוב, כמבואר באריכות לעיל, ושוב אין צורך בתירוץ הגמרא "ביושבת בין ההרים".

ופסק הרמב"ם כהסוגיא בסוטה דהיא סוגיא במקומה דאילו בסוגיין לא הוי אלא בדרך שקלא וטריא.

או שנאמר באופן אחר, והיינו, שהסוגיא בב"ב סוברת דהא דאזלינן בתר קרוב משום דזהו דין ודאי, והיינו, שחיוב עגלה ערופה הוא על הודאי, שרק אם נודע לנו בודאי שמעיר זו יצא הרוצח מביאים עגלה ערופה, אבל אי הוי ספק אין מביאים עגלה ערופה. וע"כ שפיר יש להקשות "וניזיל בתר רובא דעלמא" - שנצרך כל העיירות לרוב ושוב אין הקרוב מברר בודאי שמשם בא הרוצח דהרוב בירר דלא אתי משם ושוב אין מביאים מהעיר הקרובה עגלה ערופה.

אך הסוגיא בסוטה מוכחת שדין עגלה ערופה הוא אף על הספק והא דהעיר הקרובה מביאה הוא מפני שעליה יש יותר חשד ולא מפני שבודאי משם בא הרוצח, וכמבואר לעיל באריכות, דרק כך מובן מדוע כשהעיר הקרובה אין בה בי"ד אזלינן בתר הקרובה מהעיירות שיש בהן בי"ד, משום דבין כל העיירות המסופקות וחל עליהן דין עגלה ערופה הקרובה היא החשודה ביותר. משא"כ אי נימא דדין עגלה ערופה הוא על ודאי,

יקשה מהדין של עיר שאין בה בי"ד וכפי שהקשו התוס' וכמבואר לעיל. ולפי"ז אין מקום לקושיית הגמרא "וניזיל בתר רובא דעלמא" - שנצרך את כל העיירות, שהרי גם אם נצרך אכתי הו"ל למיזיל בתר הקרובה משום דבין כל העיירות השוות היא מתחשדא טפי וממילא אין צורך בתירוץ הגמרא "ביושבת בין ההרים". ופסק הרמב"ם כהסוגיא בסוטה דהיא הויא סוגיא במקומה ואילו הכא הוי רק בדרך שקלא וטריא.

וכן א"ש מה שפסק הרמב"ם (פ"ט מהל' רוצח ה"ה) גבי עיר שאין בה בי"ד וכן אם נמצא החלל סמוך לירושלים שמודדין אל שאר העיירות הסמוכות ואילו אם נמצא סמוך לעיר שיש בה גויים אין מביאין ע"ע כלל ולא מודדין אל שאר העיירות. והטעם הוא - שכשנמצא סמוך לעיר שאין בה בי"ד או סמוך לירושלים אע"ג שהרוב (ירושלים) והקרוב אומרים שבא מאותה העיר, אכתי כיון שגם קרוב וגם רוב אינם בירור אלא הנהגה בספיקות אבל אינו בירור גמור וכ"נ דעת הרמב"ם בכמה מקומות שרוב ג"כ הוי הנהגה, וביניהם מה שהזכרנו לעיל מדבריו בספר המצוות, וכן מהא דהרמב"ם פוסק כהרא"ש דבתערובת של איסור והיתר כשהרוב הוא היתר - מותרת אכילת כל התערובת גם לאדם אחד. ולעיל הסברנו שהלכה זו נובעת מכך שרוב הוא הנהגה ולא בירור. אבל כשנמצא סמוך לעיר שיש בה גויים יש כאן רוב מברר כיון שבא מכח חזקה שהם רוצחים שזה כרובא דליתא קמן שכוחו אינו רק הנהגה אלא סברא ויש לו כוח בירור גמור, וכיון שהוברר שמשם בא הרוצח שוב אין עיר אחרת מביאה ע"ע.